

*Др Срђан Ђорђевић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу*

*УДК: 37.014.3:378.6(497.11)
DOI: 10.46793/XXIV-9.305DJ*

РЕФОРМА ПРАВНИХ СТУДИЈА И УСЛУГА ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА*

Резиме

Анализа услуге високог образовања у области правних студија у Србији друге деценије 21. века подразумева суочавање са постојећи проблемима, који оптерећују и успоравају модернизацију студијских програма основних академских студија права. Нема дилеме да се налазимо на терену једне од најпрестижнијих професија чији утицај на друштвени развој представља неспорну тачку њеног угледа. Такав утицај приметан је у кључним моментима друштвеног напретка кроз историју напредних промена друштва, што је разлог више потребе да се посвети посебна пажња садржини и начину реализације студијских програма права у савременом српском систему високог образовања. У раду се чине напори предлога одређених решења, чије би прихватање довело до подизања нивоа квалитета знања свршених студената права.

***Кључне речи:** право, студијски програм, професија, правосуђе, мастер.*

1. Увод

Организованост друштвене заједнице кроз форму државно-правног поретка подразумева значајност правничке професије у процесима креирања правила по којима се друштво понаша и претпостављено развија. То је онај општи став који правницима пружа могућност да буду примарно заинтересовани за актуелна друштвена збивања, која се неминовно рефлектују и кроз процесе стварања и примене права. Такав став је истовремено и изазов посебне врсте за правне делатнике, јер је неопходно поседовати способност за разумевање животних друштвених збивања и њихово подвођење под системе правних правила, која треба осмислити и умешно прописати. Осим тога, утицајност правничке професије у друштву препознаћемо и у кредибилитету оне гране власти

---

* Рад је написан у оквиру пројекта Правног факултета Универзитета у Крагујевцу XXI век – век услуга и Услужног права, бр. 179012, који финансира Министарство преосвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

којом је ова професија примарно закупаљена. Јер, од квалитета образованих правника зависиће, у крајњем исходу, и квалитет основних принципа на којима се темељи савремена правна држава. Може ли бити независности правосуђа без објективности у поступању његовог персоналног елемента, питање је које само по себи намеће препознатљиве одговоре.

Из назначених, али и многих других разлога, на правним факултетима у Србији је велика одговорност за изградњу озбиљног система друштвених институција матичне државе, с обзиром на правничку едукацију. Постојећи систем високог образовања правника на нивоу основних студија провоцира нас да размишљамо у правцу нужних реформи у циљу подизања овог система на квалитетнији ниво.

Искуством наставничког позива, аутор је мишљења да је могуће испровоцирати расправу на тему неколико тежишних тачака на којима се заснивају недостаци постојећег система образовања правника. С једне стране, реч је о самој дужини трајања студијског програма чијим се завршетком стиче звање дипломираног правника. С друге стране, потребно је реформисати унутрашњу садржину овог студијског програма.

2. Мастер правник правосудних професија

Према постојећим законским решењима и правилима акредитационих стандарда, за трајање студијског програма могуће је применити две формуле („3+2“ или „4+1“), којима се комбиновано повезују основне академске и мастер академске студије, односно, студије првог и другог степена, са укупном идентичном бодовном вредношћу од 300 ЕСПБ (било да је реч о збиру „180+120“ или „240+60“). Сходно квалитативном одређењу садржаном у релевантним правилницима Националног савета за високо образовање, приметимо да су Правилником о стандардима и поступку за акредитацију високошколских установа прописане истоветне квалификације студената који су завршили основне академске студије, без разлике да ли је дужина њиховог трајања 3 или 4 године. На исти начин прописане су идентичне квалификације студената који су завршили мастер академске студије, без обзира да ли оне трају 1 или 2 године.

Са становишта интереса предметног разматрања у овом раду, аутор скреће пажњу на битну квалификацију стеченог знања, која се у значајној мери може односити на онај сегмент правничке професије који је релевантан, у смислу проходности ка полагању правосудног испита. Реч је о способности да се решавају сложени проблеми и да се расуђује на основу доступних информација које садрже промишљања о друштвеним и етичким одговорностима повезаним са применом стечених знања и судова. Додамо ли томе оспособљавање за развијање критичког мишљења, онда је потребно имати у виду да се назначене способности стичу након завршетка мастер

академских студија. Спуштајући се на ниво правничке професије, постаје јасније да су описане квалификације неопходне за приступање испуњавању неопходних услова за полагање правосудног испита, како би се могле обављати правосудне правничке професије (судије, тужиоци, адвокати, нотари). Повезивањем компетенција мастер правника са знањима стеченим на основним академским студијама права, стиче се пуна представа о исходу правног студија који је истовремено „улаз“ за правосудни испит. Наравно, нужно је стећи и одговарајућа практична искуства, сходно прописаним законским условима, који су, макар нама правницима, општепознати.

У циљу објективног одговора на постављени тематски задатак овог истраживања, потребно је довести у везу и истаћи друга релевантна правила. Правилником о Листи стручних, академских и научних назива прописано је да се завршетком трогодишњих академских студија права (180 ЕСПБ) стиче назив правник, а завршетком четворогодишњих академских студија права (240 ЕСПБ) назив дипломирани правник. Када је, пак, реч о стицању назива мастер правник, онда је реч о уједначеном називу који се стиче свеукупном бодовном вредношћу од 300 ЕСПБ, без обзира да ли је она остварена комбинацијом трогодишњих основних академских и двогодишњих мастер академских студија или комбинацијом четворогодишњих основних академских и једногодишњих мастер академских студија права.

Закон о правосудном испиту прописано је, у погледу стеченог високошколског образовања, да правосудни испит може полагати лице које је дипломирало на правном факултету. Ово правило не би морало да нам изазива посебну пажњу да није реч о Закону донетом (и непромењеном) још 1997. године. Остављамо по страни чињеницу временског раскорака између тог традиционалног законског решења и савременог тренутка, али истичемо да је законодавац под изразом „дипломирало на правном факултету“ могао подразумевати само четворогодишње студије права.

А сада указујемо на аутентично тумачење Народне скупштине Републике Србије одредаба чл. 127. ст. 1. и 2. Закона о високом образовању.¹ Према овом аутентичном тумачењу, лица која су стекла VII-1 степен стручне спреме (дипломирани правник, дипломирани инжењер итд.) изједначена су са лицима која стекну назив мастер. Тиме законодавац сматра да је дипломирани правник (пре „болоњског система“) истовремено оспособљен оним квалификацијама, које стиче мастер правник, сходно савременим акредитационим стандардима.

Међутим, с друге стране, лице које је стекло звање мастер правник, али након завршених трогодишњих академских студија права нема услов да полаже правосудни испит, без обзира на чињеницу петогодишњег правничког образовања са бодовном вредношћу од 300 ЕСПБ.

---

¹ “Сл. Гласник РС“, бр. 100/07.

Приликом разматрања оправданости ревизије важећих решења у предметној области, аутор сматра да предност треба дати садржини у односу на дужину трајања студијског програма. Мерећи неопходна знања у односу према садржини правосудног испита, изводљив је и концепт трогодишњег студијског програма од 180 ЕСПБ чија структура обухвата све оне наставне предмете као „академско предворје“ за правосудни испит.

Уважавајући значај квалитетног правничког образовања за обављање правничких професија које захтевају положен правосудни испит, мишљења сам да је упутно размотрити идеју о решењу по којем би право да полаже правосудни испит имало лице које је стекло звање „мастер правник правосудних професија“, и то без обзира да ли је наведени назив стечен према формули студијског програма „4+1“ или „3+2“. Посебност мастер назива у области правних наука већ постоји у случају назива „мастер јавних набавки“, што показује оправданост специфицирања одређених специјалности. У случају прихватљивости идеје о мастер правнику правосудних професија, свакако да би такав студијски програм морао испуњавати и посебне стандарде у погледу садржине, како би се обезбедило стицање квалитетних компетенција.

3. Право информационих технологија

Изазови са којима се суочава право у 21. веку провоцирају нас да размишљамо о њима и у светлу правничког високог образовања. Традиционалност правне науке представља једно од њених препознатљивих обележја, што је саобразно суштини релативне спорости промена државно-правног поретка. Међутим, с друге стране, динамизам друштвеног развоја све сигурније постаје доминантно обележје савременог живота. У академском и научној свету, различите врсте наука различито одговарају на ове изазове, што зависи од њихове природе и методолошког истраживачког концепта. Нема сумње да ће способност да брже одговоре актуелним прохтевима показати техничко-технолошке, природне и медицинске науке, док је са друштвено-хуманистичким научним пољем ситуација сасвим другачија. Но, такво стање ствари, никако не може бити вечито оправдање или „вечити алиби“ инертном и спором одговору правне науке у односу на приметне импулсе који долазе из друштвеног живота.

Стога је потребно приступити озбиљној критичкој анализи постојећих студијских програма на правним факултетима у Србији и упитати се да ли постоји одговарајућа реакција у односу према информатичком друштву у којем друштво живи са израженим динамизмом и интензитетом информационих протока. Званичне законске интенције у правцу повезивања високошколских установа са привредним окружењем и инсистирање на повећаном присуству праксе приликом извођења наставних активности,

довољан су основ за нова промишљања о потреби значајне реформе студијског програма основних академских студија права.

Аутор сматра да је потребно учинити напор да се студијски програм права оплемени у оквиру прве године студија посебном академском дисциплином Увод у информационе технологије, па тим поводом истиче похвалну чињеницу да ова дисциплина уведена као обавезан наставни предмет на основним студијама права (смер унутрашњи послови и безбедност) на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу. Такву тенденцију требало би проширити и на студијски програм општег смера, како би се успоставио почетни ниво елементарне информатичке писмености студената права. Даљи програмски развој правног студија требало би усмерити у правцу интензивнијег повезивања правне науке и ИТ сектора, тако што би се обогатиле садржине традиционалних правних предмета и допуниле њиховим научно-методолошким повезивањем са информационим технологијама. Осим тога, образовно је целисходно креирати посебне академске дисциплине са изричитом комбинацијом права и информационих технологија. При томе, посебно треба водити рачуна о ужим научним областима као што су управно-правна, кривично-правна и привредно-правна ужа научна област. Конкретније исказано, временом ће постати неопходно оспособити кориснике правног студијског програма следећим знањима: право информационих технологија, е-управа, е-уговори, право заштите података о личности....

Реализација представљених идеја истовремено може бити путоказ за свестрано повезивање правних факултета са привредним окружењем, али и одговор тржишту високог образовања. Јер, свеопшта тенденција атрактивности факултета који нуде стицање знања из рачунарског инжењеринга у наредном периоду биће још израженија, што је у складу са очекиваним научно-истраживачким развојем друштва трећег миленијума.

4. Закључак

Промишљање о правној науци истовремено нас обавезује да се бавимо стањем и перспективама развоја политике високог образовања у правној области. Некадашњи примат правних студија преузимају друга научна поља, што је последица општих пословних тенденција, али и недовољне спремности креатора студијских програма на правним факултетима да одговоре изазовима на тржишту високог образовања. Стога је на наставницима ових високошколских установа велики терет одговорности за перспективу даљег развоја студијских програма права.

У раду је указано на могућности одређене ревизије програма основних академских студија права, а у сваком случају на потребу да се о томе поведе научно-методолошки оправдана размена мишљења и идеја о правцима даљег развоја. За почетак, аутор нуди потребу разматрања могућности

осавремењивања законског концепта правосудног испита, који заслужује одговарајуће измене. Оне би могле ићи, како у погледу студијских програма правних факултета, тако и у погледу начина организовања полагања правосудног испита. Предложеном идејом о постојању посебног назива мастер правник правосудних професија истовремено би дошло до ближег повезивања факултета са правосудним и другим државним институцијама, чим би се постигао и ефекат повезивања са делом послодаваца. Друго тежиште овог рада засновано је на идеји о нужности модернизовања садржине програма правних дисциплина њиховим методолошким повезивањем са научним оквирима информационих технологија, што би правне факултете непосредно приближило атрактивном привредном окружењу.

Свакако да су назначене идеје и понуђена решења само основ за расправу, која може допринети квалитетном развоју правне науке и правних студија, како би се очувао кредибилитет правничке професије и правних факултета.

*Srđan Đorđević, Ph.D., Full-time Professor
Faculty of Law, University of Kragujevac*

REFORM OF LEGAL STUDIES AND SERVICE OF HIGHER EDUCATION

Summary

The analysis of higher education services in the field of legal studies in Serbia in the second decade of the 21st century implies facing existing problems that burden and slow down the modernization of study programs of basic academic law studies. There is no doubt that we are in the field of one of the most prestigious professions whose influence on social development is an indisputable point of its reputation. Such influence is noticed in the key moments of social progress through the history of advanced society changes, which is why more need to pay special attention to the content and method of realization of law study programs in the contemporary serbian higher education system. In this paper, efforts are made to propose certain solutions, whose acceptance would lead to raising the level of quality of knowledge of graduated students of law.

Key words: law, study program, profession, judiciary, master.